

Yakın ve Komşu İslam Ülkelerinde Otomotiv Mamulleri İthalatı ve Üretimi

Doç. Dr. Sedat ÇELİKDOĞAN*)

Bu yazıda istatistiki değerler temin edebildiğimiz yakın ve komşu İslam Ülkelerindeki otomotiv mamulleri ithalat ve üretimi incelenmiştir. Bunun için yayınlanmış bazı kaynakların yanında ele alınan ülkelerin İstatistik departmanlarından ve ayrıca o ülkedeki Türk Büyükelçilikleri Ticaret Müşavirliklerince hazırlanan bilgilerden istifade edilmiştir. Bu bilgilerle, PAKİSTAN, İRAN, SUUDİ ARABİSTAN, KUVEYT, ÜRDÜN, SURIYE, İRAK, MISIR ve LİBYA gibi ülkeler hakkında otomotiv sektörünü ele alan bu araştırma yapılmıştır.

Bütün dünya ülkelerinde son yıllarda ve özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde otomotiv mamullerine olan talep artmış ve bu mamullerin kullanımı da ülkenin döviz imkanlarına göre genişlemiştir. Bu genişleme bilhassa dış ticaret dengesi pozitif bakiye veren ülkelerde çok fazla olmuştur. Bilhassa petro - dolar ülkelerinde, petrole dayalı mali imkanların büyümesi ile otomotiv mamulleri talep ve kullanımındaki artış kendini iyice göstermiştir. Gelişmiş ülkelerde talep doyum noktasına gelmiş veya yaklaşmış olduğundan, otomotiv mamulleri talebi ülkenin ekonomik durumuna bağlı olarak gelişmiş ve bazen kriz dönemleri yaşanmıştır. Bu ülkelerde otomotiv sanayi daha ziyade ihracat ve yenileme talebine göre üretimini sürdürmüştür.

Konu olarak ele aldığımız ülkelere bakılırsa, bunlardan PAKİSTAN ve ÜRDÜN'ün dışındaki diğer ülkelerin yani İRAN, SUUDİ ARABİSTAN, SURIYE, İRAK, KUVEYT, LİBYA ve Sina'yı tekrar elde eden MISIR'ın büyük petrol üreticileri ve ihracatçıları arasında yer aldığı görülür. Bu durum bu ülkelere büyük bir mali güç kazandırdığından, bu ülkelerde özellikle otomotiv mamulleri talebi ve ithalatı artmıştır. Bu hususlar Tablo 1.1 de iyi bir şekilde belirtilmiştir.

*) Sakarya D.M.M. Akademisi Öğretim Üyesi, Adapazarı.

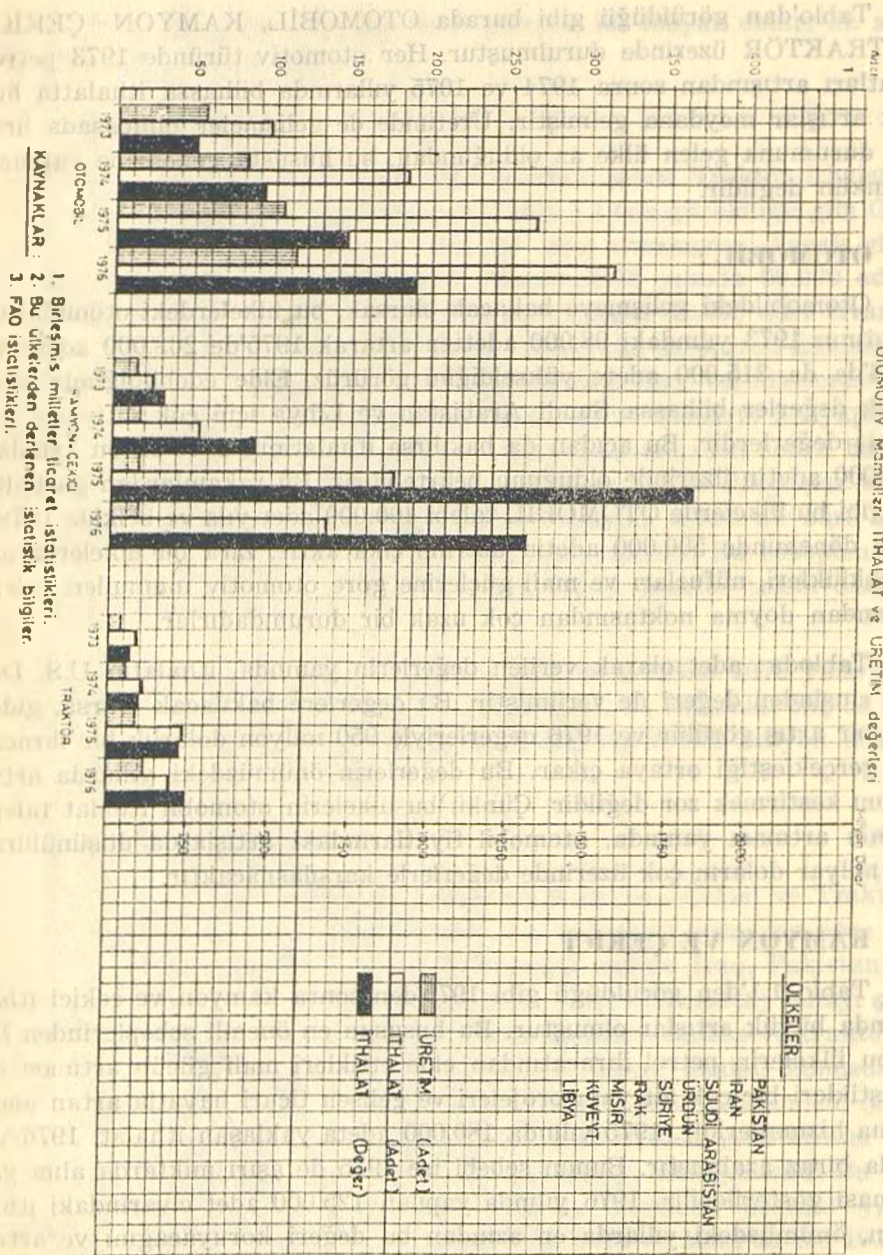
		YAKIN ve KOMŞU İSLAM ÜLKELERİN'DE Değer. U.S. Dolar (0000)				
		KAMYON ve ÇEKİCİ ÜRETİM ve İTHALAT DEĞERLERİ				
		1973	1974	1975	1976	
PAKİSTAN	İTHALAT	Adet	5 376	11 197	15 765	12 719
		Değer	29 000	67 182	126 120	101 752
	ÜRETİM	Adet	5 945	8 569	5 772	4 981
İRAN	İTHALAT	Adet	910	3 819	44 819	27 352
		Değer	8 817	51 089	681 924	300 000
	ÜRETİM	Adet	6 300	8 481	10 271	12 650
SUUDİ ARABİSTAN	İTHALAT	Adet	2 500	6 860	10 000	10 000
		Değer	15 824	51 000	80 000	100 000
	ÜRETİM	Adet				
ÜRDÜN	İTHALAT	Adet	562	591	1 381	3 785
		Değer	4 496	4 728	11 048	30 280
	ÜRETİM	Adet				
SURIYE	İTHALAT	Adet	1 809	2 951	21 562	25 612
		Değer	1 164	15 661	108 010	150 000
	ÜRETİM	Adet				
İRAK	İTHALAT	Adet	2 400	10 300	45 000	25 000
		Değer	11 985	82 388	449 156	240 000
	ÜRETİM	Adet				
MISIR	İTHALAT	Adet	1 573	1 203	9 278	8 340
		Değer	8 757	8 939	111 705	187 762
	ÜRETİM	Adet	2 218	1 610	2 770	1 306
LIBYA	İTHALAT	Adet	6 000	10 787	11 970	12 000
		Değer	52 876	104 255	129 131	130 000
	ÜRETİM	Adet				
KUVEYT	İTHALAT	Adet	2 700	7 000	20 000	10 000
		Değer	27 865	66 391	184 532	120 000
	ÜRETİM	Adet				
TOPLAM	İTHALAT	Adet	23 830	54 648	179 175	134 808
		Değer	160 784	451 633	1 881 626	1 359 794
	ÜRETİM	Adet	14 463	18 660	18 813	18 937

		YAKIN ve KOMSU İSLAM ÜLKELERİNDE Değer US Doları(1000)				
		OTOMOBİL ÜRETİM ve İTHALAT DEĞERLERİ				
		1973	1974	1975	1976	
PAKİSTAN	İTHALAT	Adet	5375	6921	—	7081
		Değer	13437	17302	—	21.243
	ÜRETİM	Adet	1500	1500	1500	1500
İRAN	İTHALAT	Adet	10.937	29.636	59.687	51429
		Değer	27482	74.355	144.897	154000
	ÜRETİM	Adet	50603	71899	92.257	103915
SUUDI ARABİSTAN	İTHALAT	Adet	10700	15.000 T	25.000 T	50.000 T
		Değer	26757	37.500 T	69.000 T	150.000 T
	ÜRETİM	Adet				
ÜRDÜN	İTHALAT	Adet	3186	4.352	6.043	11.394
		Değer	8.000	10.800	16.500	34.000
	ÜRETİM	Adet				
SURIYE	İTHALAT	Adet	579	2.274	5.074	10.584
		Değer	1.450	5.685	13.950	31.750
	ÜRETİM	Adet				
İRAK	İTHALAT	Adet	2.938	16.590	40.800	40.000 T
		Değer	7.347	41.477	112.322	120.000 T
	ÜRETİM	Adet				
MISIR	İTHALAT	Adet	7448	18094	21.175	22.984
		Değer	18.620	45.235	58.230	69.000
	ÜRETİM	Adet	5.591	9.639	11.576	7.255
LIBYA	İTHALAT	Adet	26500	43990	37896	40000 T
		Değer	66403	112.423	113.895	120000 T
	ÜRETİM	Adet				
KUVEYT	İTHALAT	Adet	29500	45.700	72.000	82.000 T
		Değer	73.751	114.234	200.204	250.000 T
	ÜRETİM	Adet				
TOPLAM	İTHALAT	Adet	97.163	182.557	267.675	315.471
		Değer	243.247	459.011	728.998	949.993
	ÜRETİM	Adet	57.691	83.038	105.333	112.670

		YAKIN ve KOMŞU İSLAM ÜLKELERİNDE Değer: US. Dolar x(1000)				
		TRAKTÖR ÜRETİM ve İTHALAT DEĞERLERİ				
			1973	1974	1975	1976
PAKİSTAN	İTHALAT	Adet	2 679	5 887	7 190	8 000 T
		Değer	4 529	16 318	36 533	48 000 T
	ÜRETİM	Adet				
İRAN	İTHALAT	Adet	9 348	7 500	12 702	9 768
		Değer	34 758	29 912	117 653	58 608
	ÜRETİM	Adet	7 150	10 000	12 150	14 960
SUUDİ ARABİSTAN	İTHALAT	Adet	914	1 613	1 000 T	1 500 T
		Değer	6 416	15 447	10 000 T	12 000 T
	ÜRETİM	Adet				
ÜRDÜN	İTHALAT	Adet	235	252	501	437
		Değer	1 050	1 250	2 789	2 624
	ÜRETİM	Adet				
SÜRİYE	İTHALAT	Adet	1 197	1 800	3 800	2 829
		Değer	4 187	8 075	19 481	16 974
	ÜRETİM	Adet			4 184	7 000
İRAK	İTHALAT	Adet	373	674	405	1 000 T
		Değer	2 369	1 478	2 659	6 000 T
	ÜRETİM	Adet				
MİSİR	İTHALAT	Adet	556	878	1 986	1 849
		Değer	3 336	5 268	11 159	11 094
	ÜRETİM	Adet	1 143	1 259	1 435	1 271
LİBYA	İTHALAT	Adet	2 465	3 894	21 177	15 000 T
		Değer	11 705	20 662	30 000	90 000 T
	ÜRETİM	Adet				
KUVEYT	İTHALAT	Adet	52	9	24	50 T
		Değer	1 385	163	226	1 000 T
	ÜRETİM	Adet				
TOPLAM	İTHALAT	Adet	17 819	22 507	48 785	40 433
		Değer	69 735	98 573	230 500	246 300
	ÜRETİM	Adet	8 293	11 259	17 769	23 231

		YAKIN ve KOMSU İSLAM ÜLKELERİN DE Değer. U.S. Dolar x (1000)				
		OTOBÜS+MİDİBÜS+MİNİBÜS ÜRETİM ve İTHALAT DEĞERLERİ				
		1973	1974	1975	1976	
PAKİSTAN	İTHALAT	Adet	2 532	3 505	914	1 512
		Değer				
	ÜRETİM	Adet	2 798	2 807	1 983	1 037
İRAN	İTHALAT	Adet	124	322	345	127
		Değer				
	ÜRETİM	Adet	5 000	5 000	5 500	6 200
ÜRDÜN	İTHALAT	Adet	43	14	39	266
		Değer				
	ÜRETİM	Adet				
SURIYE	İTHALAT	Adet	75	75	120	154
		Değer				
	ÜRETİM	Adet				
MİSİR	İTHALAT	Adet	207	302	1 511	1 281
		Değer				
	ÜRETİM	Adet	314	301	305	239
LIBYA	İTHALAT	Adet	300	308	357	400
		Değer				
	ÜRETİM	Adet				
TOPLAM	İTHALAT	Adet	3 281	4 526	3 286	3 740
		Değer				
	ÜRETİM	Adet	8 112	8 102	7 788	7 476

Yakın ve Komşu İSLAM ÜLKELERİNDE 1973-1976 Yılları Arasında OTOMOTİV Mamulleri İTHALAT ve ÜRETİM Değerleri

KAYNAKLAR:
 1. Birleşmiş Milletler İcarat İstatistikleri.
 2. Bu ülkelerden derlenen istatistik bilgileri.
 3. FAO İstatistikleri.

Tablo'dan görüldüğü gibi burada OTOMOBİL, KAMYON+ÇEKİCİ ve TRAKTÖR üzerinde durulmuştur. Her otomotiv türünde 1973 petrol fiyatları artışından sonra 1974 ve 1975 yıllarında bilhassa ithalatta büyük artışlar meydana gelmiştir. Üretimde de gelişmeler olmuştur üretilen durumuna gelen ülke az olduğundan, bu hususta genelleme yapmak mümkün değildir.

OTOMOBİL :

Otomobildeki gelişmeye bakacak olursak, bu ülkelerdeki otomobil ithalatının 1973 yılındaki 98.000 adetten artarak 1975'de 268.000 adete ve 1976'da da 315.000 adete yükseldiğini görürüz. Elde edebildiğimiz istatistik değerler bilhassa Suudi Arabistan ve Libya için çok ihtiyatla verilmiş değerlerdir. Bu açıdan da bakılırsa ithalatının 1976'da en azından 315.000 adet üzerinde olduğunu belirtebiliriz. Bu rakamlardan görüldüğü gibi bu ülkelerde OTOMOBİL talebi 400.000 adet yıla ve belkide 1978 - 1980 döneminde 500.000 adet üzerine çıkacaktır. Zira bu ülkeler arazi büyüklükleri, nüfusları ve mali güçlerine göre otomotiv mamulleri talebi açısından doyuma noktasından çok uzak bir durumdadırlar.

Tabloda; adet olarak verilen değerlerin yanında, ithalatın U.S. Doları cinsinden değeri de verilmiştir. Bu değerlere bakılacak olursa, giderek bir artış görülür ve 1976 değerleriyle 950 milyon dolarlık bir ihracatın gerçekleştiği ortaya çıkar. Bu değerlerin önümüzdeki yıllarda artacağını kestirmek zor değildir. Çünkü bu ülkelerin otomobil ithalat taleplerinin artması yanında, otomobil fiyatlarındaki artışlarda düşünülürse bir milyar doların çok üzerinde değerlerle karşılaşılabilecektir.

KAMYON VE ÇEKİCİ

Tablo 1.1'den görüldüğü gibi 1973'den sonra kamyon ve çekici ithalatında büyük artışlar olmuştur. Bu hususun en önemli sebeplerinden biri bu ülkelerin petrol ihracatından elde ettikleri mali gücün artması ile giriştikleri bir çok alt yapı projeleri ve gelişen ticari hayatla artan ulaştırma hizmetleridir. 1975 yılında 180.000 adeta yaklaşan ithalat, 1976 yılında biraz azalmıştır. Bunun sebebi ise 1975 de aşırı miktarda alım yapılması gösterilebilir. 1976 yılında yapılan 125.000 adet civarındaki ithalatın, önümüzdeki yıllarda en azından bu değeri koruyacağını ve artışların devam edeceğini tahmin etmek zor değildir.

Bu daldaki ithalatın dolar cinsinden değeri 1975 yılında iki milyar dolara yaklaşırken, 1976 yılında bir milyar üçyüzyetmiş (1.370 milyon)

milyon dolar olmuştur. Bu değerlerin giderek iki milyar doları da aşacağı rahatlıkla düşünülebilir.

TRAKTÖR :

İncelenen İslam Ülkelerinde 1973 yılından sonra Traktör ithalatında da önemli artışlar kaydedilmişse de Tablo 1.1 den görüldüğü gibi Otomobil ve Kamyon ithalatı kadar fazla bir artış olmamıştır. Ancak yine de önemsenecek değerlere çıkılmıştır. Mesela 1975 yılında 50.000 adete yaklaşan bir ithalat olmuş ve 1976 yılında bu değer 41.000 adet civarında kalmıştır. Ancak önümüzdeki yıllarda bu sahada da önemli ithalat artışlarının vuku bulacağını söylemek güç değildir. Zira bu ülkelerde büyük zirai projeler ele alınmaya başlanmıştır. Halen bunların alt yapı çalışmaları sürmektedir. Bu alt yapıların tamamlanmasından sonra bu ülkelerde Traktöre, sulama ekipmanları ile gübreye büyük ihtiyaçlar vuku bulacaktır. Bu ülkelerin çoğu zirai ürün bakımından belirli bir süre sonra kendi kendilerine yeterli olmayı amaçlamaktadırlar. Bu sebepten dolayı önümüzdeki yıllarda bu ülkelerde çok büyük traktör talebi olacağı tahmin edilebilir.

Traktördeki ithalat değerleri gerek 1975 ve gerekse 1976 yıllarında ikiyüzelli milyon (250 milyon) dolar olmuştur ki, bu rakamlar hiç de küçümsenecek değerler değildir. Zamanla bu değerlerin 500 milyon dolara erişip aşacağı tahmin edilebilir.

YERLİ ÜRETİMLER :

Tablo 1.1 den görüldüğü gibi Otomobil, Kamyon+Çekici ve Traktörde yerli üretim değerleri görülmektedir. Bu değerlere girmeden önce hemen şunu belirtmek gerekir ki, bu ülkelere sadece İran, Pakistan ve Mısır'da yerli üretim vardır ve bunlarda esas itibariyle montaj sanayi şeklindedir. Ancak İran son yıllarda otomobil, kamyon, otobüs ve traktörde büyük bir entegrasyon yatırıma başlamıştır. Motor imalatı konusunda önemli adımlar atmış ve bu sanayi dalını montaj sanayi halinden, çıkaracak girişimlerde bulunmuştur. Mısır ve Pakistan'daki yerli üretim rakamları İran'a göre çok düşüktür ve montaj sanayi niteliğindedir. Bu hususlarda rakamlar vermek gerekirse İran'da Otomobil üretimi yıllık 100.000 adet değerini aşmıştır. Pakistan 1500 adet ve Mısır'da ise 10.000 adet civarındadır. Kamyon ve çekici üretiminde İran'da 10.000 - 12.000 adet (yıllık, Pakistan'da 5.000 - 8.000 adet/yıllık, ve Mısır'da 1.500 - 3.000 adet/yıllık bir üretime erişilmiştir.

GELİŞMELER :

Ele alınan İslam Ülkelerinde otomotiv mamullerinin hemen tümünde artan bir taleple karşılaşılacağı ve bunun sonucunda ithalat değerleri ile İran ve Mısır'da yerli üretimlerin de artacağını tahmin etmek güç değildir. Mısır'ın Amerika'ya yönelmesi sonucunda, yerli üretimi arttıracak yönde çalışma yapacağı, İran'ın ise eğitilmiş personel sıkıntıları dolayısıyla gecikmeye uğramasına rağmen artışlar sağlayacağı tahmin edilebilir. Bu arada Irak ve Suudi Arabistan'ın bu alanda bazı teşebbüsleri beklenebilir. Traktör talebinde ise zirai projelerdeki alt yapı çalışmalarının tamamlanmasından sonra yani 1980'lerden sonra büyük talep patlamaları beklenebilir. Tabii bu tahminler beklenmeyen olayların dışındadır.